

Bijlage: Vraag aan het burgerforum

Deze vraag en uitleg zijn een voorstel van het kabinet aan de Tweede Kamer.

Het kabinet en de Tweede Kamer stellen de volgende vraag aan het burgerforum:

'Hoe kunnen we als Nederland eten en spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat?'

Door onze manier van leven verandert het klimaat. Dat komt door de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. De stijging van de zeespiegel, steeds extremer weer, droogte en overstromingen bedreigen het leven van mensen en dieren. Daarom heeft Nederland met andere landen afgesproken om de uitstoot enorm te verlagen. Als we in Nederland anders eten, reizen en anders omgaan met spullen stoten we minder uit. De vraag is: hoe kunnen we dat het beste doen? Dit vragen we aan het burgerforum. Wat kunnen burgers, bedrijven en overheid doen om elkaar daarbij te helpen? Het is belangrijk dat dit op een rechtvaardige manier gaat, zodat iedereen mee kan doen.

Hieronder legt het kabinet de vraag uit. De deelnemers van het burgerforum bepalen zelf waar ze de nadruk op leggen.

- 1) Met '**Nederland**' worden burgers, bedrijven en overheid bedoeld. Het gaat over de rol die zij spelen in de manier waarop we reizen en hoe we omgaan met eten en spullen. Burgers kunnen andere keuzes maken in hun gedrag en bedrijven kunnen producten anders maken. De overheid kan dat aanmoedigen met regels en geld. De vraag aan het burgerforum gaat over wie wat moet doen. Waar gaan mensen zelf over en wat moeten bedrijven en overheden doen?
- 2) Met '**eten**' bedoelt het kabinet drie onderwerpen. Ze gaan over hoe we omgaan met voedsel:
  - Wat we eten: wat kunnen burgers, bedrijven en overheid doen om de impact van ons eten op het klimaat te verkleinen? Denk aan het minder eten van vlees en zuivel en aan de rol van reclame en supermarkten hierin.
  - Wat burgers en bedrijven weggooien: hoe gaan we voedselverspilling tegen? Denk aan portiegroottes, houdbaarheidsdata en afval.
  - Hoe bedrijven eten verkopen: wat helpt burgers duurzamere keuzes te maken? Denk aan keurmerken, logo's en *true pricing* (een prijs die ook vervuiling meerekent).

- 3) Met '**spullen gebruiken**' bedoelt het kabinet hoe we omgaan met apparaten, kleding, meubels en gebruiksvoorwerpen. Hier horen ook drie onderwerpen bij:
- Spullen kopen: Hoe kunnen burgers en bedrijven duurzamere spullen kopen? Of minder spullen kopen? Denk aan tweedehands of spullen lenen.
  - Spullen gebruiken: Hoe kunnen burgers en bedrijven spullen langer gebruiken? Denk aan onderhouden, repareren en opnieuw gebruiken (recyclen).
  - Spullen maken: Hoe kunnen bedrijven spullen op een duurzamere, schonere manier maken en in elkaar zetten? Denk aan spullen maken met minder materialen, hergebruikte materialen of duurzamere materialen. En ervoor zorgen dat spullen lang mee gaan en beter te repareren zijn. Of spullen dichterbij huis maken, zodat er minder vervoer nodig is.
- 4) Met '**reizen**' bedoelt het kabinet alle afstanden die door een persoon worden afgelegd. Hoe kunnen we slimmer, anders of schoner gaan reizen? Het gaat om drie dingen:
- Slimmer reizen: is reizen altijd nodig, zowel privé als voor werk? Denk aan meer thuiswerken en videobellen in plaats van overleg in het echt.
  - Anders reizen: Hoe kunnen we burgers en bedrijven helpen kiezen voor schonere manieren van reizen? Denk aan het aantrekkelijker maken van de trein in plaats van het vliegtuig, en de fiets in plaats van de auto. Of het gebruikmaken van een deelauto.
  - Schonere reizen: Hoe kunnen we auto's, bussen, schepen en vliegtuigen schoner gebruiken? Denk aan het overstappen op een elektrische auto en aan alternatieven voor brandstof voor het reizen met de boot of vliegtuig. Voorbeelden daarvan zijn waterstof, groen gas en elektriciteit.
- 5) Met '**die beter is voor het klimaat**' wordt een meer duurzame, schonere manier bedoeld die leidt tot minder uitstoot van broeikasgassen. En ook tot minder gebruik van grondstoffen.
- Nederland wil in 2030 ruim de helft minder CO₂ uitstoten dan in 1990. En in 2050 klimaatneutraal zijn. Zo helpt Nederland om klimaatverandering af te remmen.
  - Ook wil Nederland in 2030 de helft minder grondstoffen uit de bodem halen die op kunnen raken. Zoals mineralen en metalen. En in 2050 wil Nederland helemaal 'circulair' zijn. Dat betekent dat we helemaal geen grondstoffen meer uit de bodem halen die op kunnen raken. Maar dat we grondstoffen hergebruiken of dat we grondstoffen gebruiken die weer aangroeien. Dit helpt de CO₂-uitstoot te verlagen, ook in het buitenland.
  - De uitkomsten van het burgerforum helpen deze twee doelen te behalen.
- 6) Het kabinet geeft de volgende **vragen en dilemma's** mee bij het beantwoorden van de vraag:
- Wat is een rechtvaardige aanpak? Hoe verdelen we de lusten en lasten tussen burgers, bedrijven en overheden? Hoe houden we rekening met lage inkomens? En hoe houden we rekening met komende generaties? En de gevolgen van onze consumptie voor andere landen in de wereld?

- Hoever mag de overheid gaan om het gedrag van mensen te beïnvloeden? En hen te helpen meer duurzame keuzes te maken?
- Moeten we minder gaan kopen en wat betekent dat voor onze economie?
- Mogen duurzame producten (eten, kleding) of diensten (deelauto's, OV) duurder zijn, of moeten juist vervuilende producten en diensten duurder zijn?
- Moeten producten altijd en overal beschikbaar zijn? Of is het goed als de beschikbaarheid van producten afhankelijk is van seizoenen en locatie? Denk aan frambozen in de winter.
- Hoe gaan we om met maatregelen die goed zijn voor het klimaat maar andere problemen groter maken? Problemen zoals biodiversiteit (de hoeveelheid verschillende dieren en planten) en circulaire economie (minder afval, meer opnieuw gebruiken)?

7) Het kabinet gaat aan de slag met uitkomsten van het burgerforum in de volgende **plannen**:

- Vernieuwing van het Nationaal Programma Circulaire Economie (2025)
- Gedragsstrategie Burgers en Circulaire Economie (2023)
- Klimaatplan 2024, uitwerking van het onderdeel Leefstijl (2024)
- Uitwerking van het integrale voedselbeleid
- Uitwerking van de Mobiliteitsvisie 2050
- Uitwerking van het deel over mobiliteit in het Klimaatakkoord